

ثأفرهت له سه ردهمى زيرينى ئيسلاميدا

نووسينى: هيمن عه بدولعه زيز

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً
وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا، يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا.

أَمَّا بَعْدُ:

فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَخَيْرُ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ "صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ
بِدْعَةٌ.

ئاشكرايه كه خواى په روه دگار پله وپايه ي ئافره تى زور به زكردو ته وه، به چه شنك كه ئافره ت خوى هيشتا دركى به و گه وره يييه ي خوى نه كړدوه له ئىسلامدا كه چه ند نرخ و به هاى به رز نرخينراوه . ده بينين كاتى كه تيشكى خورى پينمايى بالى به سر به نده كاندا هينا، ئافره ت بوو به سه رمايه و پيشه ننگى هم پينماييه، بوو به دايكى كومه لگه ي راسته قينه ي ئىسلامى . له جى بيئرخبونيان له ژير سايه ي جاهيلى، خواى گه وره هيواي پيبه خشين و پيزو به هاى يانى هيناوه شوينى خوى . له جياتى نه وه بكرين به گوشتى قه سساب و له بازاره كان وه كه لوپه ل نمايش بكرين، نه مجاره يان ئافره ت خوى بوو به مايه ي شكاندنى بوتى ته پيوى جاهيلى . ئافره ت بوو به ماموستا . بوو به راويژكارو فه رمانكار . بوو به دايكه ي كه نه وه ي نوپى بو ئىسلام هينايه پيش و كردنى به نه داتى سه رخستنى هم ئايينه .

به لى رووناكى ئىسلام سوژو به زه يى خسته ميشكى پياوان و شه پرف و كه پامه تى پى پاراستن به پابه نكردن و هاتنه پيشه وه ي ئافره ت به له چك و شهرم و شكوى دينداريانه وه . تا بوو به وه ئافره ت هچ شتىكى كه متر نه بيت له پياوان نه گه ر زياترئيش نه بن؟ نه مجاره يان له هه موو بواره كانه وه شان به شانى پياوان، نه وانئيش پشكى به پيوه بردنى مملانيى ژيانيان به ركه وت .

بويه ده بى ئافره ت پيزى لى بگيرى و قه درو حورمه تى بپاريزرئى . وه ك چون خواى په روه دگار پيزى لى ناون و به هه شتى خستو ته ژير پيانه وه .

ئافره ت له سه رده مى نه فاميدا:

"عومه رى كورى خه تتاب" (خوا لى رازى بيت) ده فه رموى: 'به و خوايه له سه رده مى نه فامى هچ حسيبكىمان بو ئافره ت نه نه كرد! تا ئىسلام هات و هه ر ئافره ته و له شوينى خوى داناو هه ر يه كه و هه قى خوى بو ديارى كرد' نه مه قسه يه كه چونكه "عومه ر" وه ختى بوو كه له سه رده مى نه فاميدا نه ژيا، بويه چاك له و سه رده مه حالى ببوو . به لام ئيمه كه له و سه رده ي نه و نه ژياوين، بويه پيوسته كه چاويك به م ميژووه تاريكه ي نه و سه رده دا بگيرين و به تيشكى رووناكى ئىسلام به نيو كون و كه له به ر تاريكه كانيدا بچينه خوار ئينجا ده زانين كه ئىسلام چ به رنامه و پروگراميى به رزو به ريزو توكمه يه له ئاست نرخ و گه وره يى ئافره ت!

له سهدهمی نه فامیدا ئافره تانیان به هه موو چه شنیك له میرات ببهش ده کردو ده یانگوت:
تهنها ئه و كه سه میرات ئه بات كه هه قی هه لگرتنی شمشیری هه بیته! بویه ئه گهر پیاویك بمردایه و
كوپو كچیكى ببوایه، ئه و تهنها كوپه كه میراتی وهرده گرت، خو ئه گهر كوپیشی نه بوایه، ئه و
ئه یاندا به پیاویك له خزمه كانی، جا باوکی بیته، یان مامی یان برای.. یان ئه گهر پیاویك بمردایه و
ژنیك و چه ند مندالیکی له دواى خوئی جی هیشتایه، ئه و كوپه كه ی بوئی هه بوو كه دایكى ماره
بكات هه و میراته كهش تهنها بو خوئی بیته!

"ئیبونجه ریر" (په حمه تی خواى لی بیته) ده لی: ئه گهر پیاویك باوك و براو كوپى بمردایه و
خوئی له دواى ئه وان بمردایه و تهنها ژنه كه ی له دواى خوئی جیهیشتایه، ئه و ایه كیك له خزمه كانی
ئه هات ماره ی ئه كرده وه تاكو ده ست بگریته به سه ر میراته كه یه وه! هه روه ها ده لین: ئه گهر پیاویك
له ژنه كه ی مندالی نه بوایه، ئه وه ئافره ته كه ی ئه هیئاو ئه یدا به شاعیریك، یان سوارچاكيك و
ماوه یه ك لای ئه وانی دانه نا، كاتی كه ئافره ته كه سکی ببوایه، ئینجا ئه هیئنایه وه لای خوئی!!
هه روه ها ده لین: ئه گهر خواردنیکی خوش هه بوایه، ئه یاندا به كوران و كچانیان لی ببهش ده كرد!
هه روه ها جوړه نیکا حیكیان هه بوو كه پیی ده گوترا (البدل والمبادله) دوو پیاو ئه هاتن، بو ماوه یه ك
هه ر یه كه و ژنی خوئی ئه دا به وی ترو ماوه یه ك له گه لیان ئه ژیان و سه رجیئیان له گه ل ده كردن و
پاشان ده یانگه پانده وه لای میرده كانیان!!

هه روه ها ده رباره ی ته لاق، هیندیجاران له هیندی سهرده م ته لاق به ده ست ئافره ت بوو، هه ر
كاتی بیانویستایه ئه وان میرده كانیان ته لاق ئه دا، نه ك به پیچه وان هه ⁽¹⁾

هه روه ها كاتی كه ئافره تیك میردی بمردایه، ئه بوو، كه جلی رهش بپوشیته و سنگ و
به روکی خوئی دا برنی به شه قان له خوئی بدایه .. ئه شبوو یه كدانه سال به م شیوه مابایه وه!
هه روه ها نه ده بوو كه جلی نوئی بپوشی و خوئی بشوړی و نینوکی خوئی بكات و پیبكه نیته!!

كاری له هه موو كاری خرابتر، ئه وه بوو كه یه كیك كچی ببوایه ئه بوو زینده به چال بكرایه و به
زیندوویی چاوان ژیر خاك بكرایه!! وهك خواى گه ورهش ئه م راستیه ی دركاندوو كه ده فه رموئته:

(1) الأغانى: لأبي الفرج

﴿وَإِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ * بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ ﴾ (التكوير: ٩). واته: كاتيك كچی زینده به چالکراو پرسیاری

لیده کریت، به چ گوناھیک، به چ تومەتیک کوژرا؟!

"قەتادە" (پەحمەتی خۆای لی بیئت) ئەلی: ھیندی لە نەفامەکان گەر کچیان ببوایە، دەھاتن

وہک مەر سەریان دەبرین!!

ئەمانە ی کہ باس کران چەند نمونە یەکی زۆر کەم بوون، لە ئاست ئەم سەردەمە تاریک و ئالۆزکاوەی جاھلییەو، بەلام دەبینین کہ خۆری ئیسلام ھەلھات، ھەموو ئەو کارە نەفامی و قیزەونانە ی کہ ئەو سەردەمە ئەکران، یاساگی کردن و پیزو مەکانەتیک زێرینی بو ئافرەت دەستنیشانکرد. ھەر لە پووی یەکسانی پیاوو ژنەوہ تا گەیشت بە مەدالیای شەپەفی دایکیتیی ئافرەت.

دەبا بزانیین کہ لە قورئان و سوننەتە بە پیزەکانی پیغەمبەری سەردارو پیئشەنگی

مروفاہیەتی "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" چۆن لە پیز و گەورەیی ئافرەت باسکراوہ:

خۆای گەورە دەفەر موی:

(١) ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ (النساء: ١٩). واته: با پەفتارو کردارو گوفتارتان چاک و جوان

بیئت لە گەلیاندا.

(٢) ﴿وَأَتُوا النِّسَاءَ صِدْقَاتِهِنَّ نَحْلَةً فَإِنْ طَبِنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُنَّ فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا﴾ (النساء: ٤).

واته: مارەیی ئافرەتان بەدەن بەویەری دلفراوانی و ئاسودەیییەو، خۆ ئەگەر بە ئارەزوو ویستی

خۆیان دەستیان ھەلگرت لە ھەندیک مارەیی و بەخشییان بە ئیوہ، ئیوہ بوئان ھە یە بیخۆن و

بەکاری بینن، وە بەبی دوو دلئی نۆشی بکەن.

بَيِّغُهُ مَبْعَرٌ "صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" دَهْفَه رَمَوِي:

(١) «اسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا، فَإِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضَلَعٍ، وَإِنَّ أَعْوَجَ مَا فِي الضَّلَعِ أَعْلَاهُ، فَإِنْ ذَهَبَتْ تَقِيْمُهُ كَسَرْتَهُ، وَإِنْ تَرَكْتَهُ، لَمْ يَزَلْ أَعْوَجَ، فَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ»^(١) واته: له گه ل ئافره تاندا چاك بن، چونكه ئافرهت له په راسو درووست بووه، خوارترین به شی په راسو بلنترینیانه، ئه گه ر چووی راستت کرده وه ئه شکیت، گه ر لیثی گه پیت هر به خواری و ناسکی ده مینیتته وه، که و ابو زور ئاگاداری ئافره تان بن.

(٢) «أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا، وَخَيْرُكُمْ خَيْرَكُمْ لِنِسَائِهِمْ»^(٢) واته: کاکل رین برپوی ئیمانداران ئه و که سه یه که جوانترین په وشتی هه بیت، وه چاکترین که ستان ئه و که سانن که بؤ خیزانیان باش بن.

٣. «الدُّنْيَا مَتَاعٌ، وَخَيْرُ مَتَاعِهَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ»^(٣) واته: دنیا خوشیه، چاکترین خوشیش ئافره تی سالحه یه.

ئافرهت له ئیسلامدا:

ئافرهت ده بیت پیزی زوری لی بگری، هر بویه ئیسلامیش گرنگی زوری پیداوه، ئه و کاته ی که ئیسلام حاکم و دادوره بوو، ئافرهت ئه و په ری پیزی لینرابوو، له هه موو شتی کدا مافی هه بوو، هر بویه ئه گه ر چاویک به ژیانی ئافره تانی سه رده می زپینی ئیسلامیدا بخشینین، ئه و شتی زور سه یرو سه مه ره له ژیانی پرگه وه ره زپینی ئافره تدا ده بینین، ده با چاویک به و میژووه زپینه دا بخشینین و سه رنج بده ین داخوا ئافرهت له ژیر سایه ی ئیسلامدا چ گه وه ریکی به نرخبووه:

(١) أخرجه الشيخان و الترمذی (٢٢٣/١) و الدارمی (١٤٨/٢) و البيهقی و أحمد (٤٢٨/٢ و ٤٤٩ و ٥٣٠) و الحاکم (١٧٤/٤) و الطبرانی فی " الأوسط " (١/١٧١/١)

(٢) رواه الترمذی وقال : حديثٌ حسنٌ صحيحٌ وعن أبي هريرة (رضي الله عنه) / وقال الألباني في "السلسلة الصحيحة" ٥١١ / ١

(٣) رواه مسلم (٨٠١) عن عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما (مختصر صحيح مسلم)

ثافرهت و زانست:

خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَأذْكُرْنَ مَا يُتْلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ﴾ (الأحزاب: ٣٤).

واته: هه رچی له ماله کانتاندا ده گوتریت یادی بگرن و فهرامویشی مه که ن، له نایه ته کانی خواو (فهرمووده به نرخه کان که پرن) له دانایی، به پاستی خوا به رده وام به لوتفه و زوریش ناگایه (له هه لسوکه وتی به نده کان). هه روه ها پیغه مبه ر "صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَىٰ آلِهِ وَسَلَّمَ" ده فهرمویت: «طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَىٰ كُلِّ مُسْلِمٍ»^(١) واته: داواکردنی زانست له سهر هه موو مسولمانیک فهرزه.

ئه مانه ی که باسکران، ئاماژه یه کببون به ئه همیه تی زانست و زانیاری، بویه ده بینین که پیغه مبه ر "صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَىٰ آلِهِ وَسَلَّمَ" له م پوه وه زور گرنگی به ئافرهت داوه، بویه ئه م هه سته ی لای ئافره تانی ئه و سه رده مه دروست کردبوو، هه روه ک ده بینین که مه جلیسیکی تایبه تیان دانابوو، بو گوینگرتن له فهرمایشته کانی پیغه مبه ر "صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَىٰ آلِهِ وَسَلَّمَ" هه روه ک له "ئوم عه تییه ی ئه نساری" (خوا لئی پازی بیئت) ده گپرنه وه، که ده لیت: پیغه مبه ر "صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَىٰ آلِهِ وَسَلَّمَ" فهرمانی پیکردین که له جیژنی رهمه زان و قورباندا به شداری فهرمایشته کانی بکه ین، ئه گهر که سیکیش له شی گرانبوايه، یان له هه یزو خوینی مانگانه بوايه، ته نها ده هات گوئی ده گرت، به لام له نویره کاندای به شداریان نه ده کرد! (ئه لی) به پیغه مبه ر "صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَىٰ آلِهِ وَسَلَّمَ" گوت: هه یه له ئیمه سه ریوشی نییه تا له سه ری بکات و بچیت بو مزگهوت، فهرمووی: با له خوشکه که ی بخوازیت!^(٢)

هه روه ها له (فتوح البلدان) هاتووه: که له سه رده می نه فامیدا، "حه فسه ی کچی عومه ر" (داییکی بروادارن) (خوا لئی پازی بیئت) خوی فییری خوینه واری ده کرد لای ئافره تیک به ناوی "شیفای عه ده وییه" کاتیکیش که "حه فسه" شوویکرد به پیغه مبه ر "صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَىٰ آلِهِ وَسَلَّمَ" داوای له ماموستا کونه که ی کرد که ئه مجاره یان فییری خویشووسی و خه تخویشی بکات، هه روه ک (له سه ره تا فییری خوینه واری کردبوو).^(٣)

(١) رواه ابن ماجه، وقد روي هذا الحديث من عدة طرق كلها ضعيفة وصححه السيوطي بمجموع طرقه

(٢) متفق عليه

(٣) تربية الأولاد في الإسلام و مجموع للنووي: (٥٥ / ٩)

ههروهه پيغه مبهه "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" ده فهرموئى: «نِعْمَ النِّسَاءُ نِسَاءُ الْأَنْصَارِ، لَمْ يَكُنْ يَمْنَعُهُنَّ الْحَيَاءُ أَنْ يَتَفَقَّهْنَ فِي الدِّينِ»^(۱) واته: چاكترين ئافره تانى پشتيوانه، كه شهرم و شكويان رپي لينه گرتون له وه كه فيري دين بين.

گه ر ئاورپك له "خاتوو عائيشه" ي دايكمان بدهينه وه (خو ليى پازى بيت) ده بينين كه چون له شريعته و بهرنامه ي خوا به هره وهه ر ببوو، هه ر بويه بوته جيگاي شايه تي پيشه واياني ئيسلام، له وانه: "زوهري" ده ليى: نه گه ر زانست و زانيارى "خاتوو عائيشه" به روارد بكه ين له گه ل زانست و زانيارى تيكرپاي ئافره تان، ده بينين كه زانست و زانيارى "خاتوو عائيشه" له هه مووان زياتر و بهر فراوانتر بووه.

"عه تاء" ده ليى: "خاتوو عائيشه" زانانترين كه سه، راي نه و له راي هه مووان په سندرته. "موساي كورپي ته لحه" (خو ليى پازى بيت) ده ليى: نه مبينيوه هيچ كه س له "خاتوو عائيشه" زمان پاروتر بيت، ههروهه ها "هوروهي كورپي زوبير" (خو ليى پازى بيت) ده ليى: كه سم نه مبينيوه كه له "خاتوو عائيشه" شاره زان تر بيت له بواره كاني شريعته و زانستي پزيشكي و شيعر. ههروهه ها "نه بووموساي نه شعهرى" (خو ليى پازى بيت) ده ليى: ئيمه ي هاوه لاني پيغه مبهه "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" هه ر كيشه يه كمان له فهرمووده ي پيغه مبهه "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" لى دروست ببوايه، پرسيارمان له "خاتوو عائيشه" ده كردو لاي نه و وه لامه كه يمان چنگ ده كه وت. ههروهه ها "زهركه شي" ده ليى: سي چاره گي شريعته له "خاتوو عائيشه" وه رگراوه.

به ليى له كاتيكدان كه ئيسلام حاكم بوو، ده بينين كه ئافره تان نه ك قوتابي، به لكوو هه ميشه ماموستا بوون و روله ي ئيسلامييان له زانسته جوراوجوره كان به هره وهه ر ده كرد و زاناو پيشه واي بهرچاويان بو نه م نوممه ته ده هينا بوون. نه وه تا يه كيكي وهك "حافز ئيبنوعه ساكر" (ره حمه تي خوي ليى بيت) كه يه كيكبوه له تويژه ره هه ره به ناوبانگه كاني فهرمووده، ده بينين لاي هه شتاوسى تا هه شتاونو ماموستاي ئافره ت خويندويه تي؟! نه مه نمونه يه كي هه ره زيندويى نه م سه رده مه زيرينه بووه، بويه نه گه ر ئاورپك به نيو باخ و گول و گولزاري نه م سه رده مه دا بدهينه وه، هه زاراني وهك ئيمام "حافز" ده بينين. بو نمونه:

(۱) رواه البخاري صحيح أبي داود (۳۳۱ - ۳۳۳)، تمام المنه

(۱) کچی "سه عیدی کوپی موسه ییه ب" (په حمه تی خوی لی بیّت) کاتی که شووی کرد به یه کئی له قوتابیه کانی باوکی، به یانی میرده که ی ویستی بچیته دهره وه، ئافره ته که پیی ده لئیت: بو کئی ده چیت؟ ئه ویش ده لئیت: ده چم بو مه جلیسی "سه عید" ی باوکت زانستی لا ده خوینم، ئافره ته که ش پیی ده لئیت: دانیشه من عیلمی "سه عید" ت فیژ ده که م!!

(۲) یه ک له قوتابیه کانی "ئیمام مالک" (په حمه تی خوی لی بیّت) که (الموطأ) ی له لای "مالیک" ده خویند، هر کاتیک که قوتابیه که، هه له یه کی بگردایه و ئیمام "مالیک" پیی نه زانیایه، کچی کی ئیمام مالک له پشت دهرگا که وه، به باوکی ده گوت: هه له ی کرد باوکه، بو ی چاک بکه ره وه!!

(۳) له "ئه شهه ب" (په حمه تی خوی لی بیّت) ده گپنه وه، که کاتیک له (مه دینه) بو، پوژیک هیندیک میوه ی له که نیزه یه ک کرپی، ئه و کاته ش میوه یان نه ده فروشت به نان نه بویه، به که نیزه که ی گوت: هیندی میوه م بده ری، ئیواره که نانیان بو هینان، وهره نانه که ت ببه، که نیزه که ش گوتی: من ئه وه ناکه م، چونکه دروست نییه و خواردن به خواردن نافروشریت! چونکه ده ست به ده ست نییه!، ئه ویش که ئه مه ی لی بیست، گوتی: ئه م که نیزه یه هی کییه؟ پییان گوت: ئه مه که نیزه ی "ئه نه سی کوپی مالک" ه!!

(۴) "عه لائه دینی سه مه رقه ندی" (په حمه تی خوی لی بیّت) خاوه نی کتیبی (تحفة الفقهاء) کچی کی هه بوو، به ناوی "فاتیمه" که هه موو (تحفة) ی لای باوکی له بهر کردبوو، زور له پاداشا کانی پوم بو هاوسه رگیری داویان کردبوو، که چی باوکی په تی ده کردنه وه، کاتیکیش که "ئه بو به کری کاسانی" که ناسراو بوو، به شای زانیان (ملك العلماء) کتیبی (البدائع) نووسی که شه رحی (تحفة) بوو، پاشان ده یینریت بو "عه لائه دینی سه مه رقه ندی" که ماموستای بوو! ئه ویش زوری پی خوش ده بیّت، بویه له پاداشتی ئه و کاره ی، کچه که ی خوی پی ده به خشیت؟! ماره ییه که شی ته نها هر کتیبه که ده بیّت!! هه ربویه له و سه رده مه دا ده یانگوت: (شرح تحفته وتزوج ابنته)، واته: شه رحی توحفه ی کردو هاوسه رگیری له گه ل کچه که ی کرد؟!!!

(۵) خیزانی "حافزی هه یسه می" که کچی "حافزی عیراقی" بوو (په حمه تی خویان لی بیّت)، یارمه تی میرده که ی ئه دا، بو پیدچا وونه وه ی کتیبه کانی له بواری فه رموده وه!!

(۶) یه ک له ماموستا کانی "موحه ممه دی کوپی حه مزه ی حوسه یینی" (په حمه تی خوی لی بیّت) ئافره تی ک بوو به ناوی: "زه یینه بی کچی که مال".

(۷) يەك لە مامۆستاكانى "سوبوكى" (پەحمەتى خىواي لى بىت) ئافره تىك بوو ناوى
"وھزىرەي كچى ھەمزەي مونەججى".

(۸) "فاتىمەي كچى جەوھەر" ئەو ئافره تەبوو كە قوتابى "ئىمام ئىبنولقەيىم" بوو.

(۹) "سىتتول قوزاتى كچى شىرازى" (پەحمەتى خىواي لى بىت) ئافره تىكبوو يەك لە
قوتابىيەكانى "ئىمام ئەحمەدى كوپرى فەزلى عومەرى" بوو.

(۱۰) "شىخ عەتتەيە موھەممەد سالم" دەلىت: كاتى مامۆستا بووم، لە (ئىحسائ) (بە چاوى
خۆم دانەيەك فەرموودەكانى (ئەبووداود) م بىنى، كە خوشكىكى "سەلاھەددى ئەيىوبى"
پىداچوونەوھى لەسەركردبوو.

(۱۱) "عەبدوللا عەفىفى" (پەحمەتى خىواي لى بىت) دەيگوت: بەرچاوتىن ئافره تانى
(مەغرىب) ئەوانەن كە خەرىكى قورئان لەبەركردن و كۆكردنەوھى فەرموودەبوون، وە باسى لە
گونەكەي خۆي دەكرد و دەيگوت: گوندەكەمان نزيك ھەشتا ئافره تى تىايە گشتيان تەواوى
قورئان و (الموطأى) "ئىمام مالىك" يان لەبەرە.

(۱۲) "عەبدولواھىد مەراكشى" (پەحمەتى خىواي لى بىت) دەلى: لە (رەبزە) پۇژھەلات لە
"قورتوبە" سەدوھەفتا ئافره ت تەواوى قورئان يان بەخەتى كوفى نووسىوھ تەوھ؟! !

خويئەرانى سەنگىن.. خوشكانى مسولمان:

ئەمانەي كە باسگران چەند نمونەيەكى زۆر كەمبوون، لە زنجىرە ژيانى ئافره تانى مسولمان
لەسەردەمى زىپىنى ئىسلامىدا، كە چۆن ھەمىشە لە ژيانى خويان خزمە تيان بە ئايىنە پىرۆزەكەي
ئىسلام گە ياندووه، بە ھەول و كوششى شەو و پۇژيان ناويان لە مېژووى بەرفراوانى ئىسلام تۆمار
كردووه.

ئافره ت و خەباتكارى:

يەكەم: "خاتوو خەديجە" (خوا لى پازى بىت) خۆرى ئىسلامى بەردەكەوي:

كاتى كە تيشكى زىپىنى ئىسلام بالى بەسەر بەندەكانا ھىنا.. يەكەم دل كە پووناكى بۆ
ھات دلى "خاتوو خەديجە" دايكمان بوو (خوا لى پازى بىت)، تا بەرە بەرە دلانى ترىشى
گرتەوھ و پىنماي كردن..

"خاتوو خه ديجه ی کچی خوه یلد" خیزانی پیغه مبهری نازدار و دایکی برواداران (په زای خوی لئ بیت) به تیشکی هیدایهت به هر مه ند بوو و دهر وازه ی دلی بو خوا والا کردوو پووناکی ئەم دینه ی بو چوو، تا هه موو کون و قوژبنه کانی لاشه ی پیروزی گرتوه، ، ئەو بوو به مایه ی مه شخه لی ریو ریگا تاریک و ته نگه به ره کانی بو باقی ئافره تانی تر فراوان و پووناک کردوو و کردنی به سه ر مایه ی پرخیر و به رکه وت بو ئەم ئیسلامه پاکه، تاوای کرد فییری خوڤاگری و گیانفیداکاری کردن و کردنی به سه ربازیکی به وه فا بو ئەم ئیسلامه شیرینه، بویه له هیچ په رچیکا نه ده سه له مین و به ره و پیش ئە چوون، به و نیازه تا سه رکه وتن وه ده ست بینن یا نامه ی شه هاده ت بسینن..

ده با سه رنج بده ین داخوا ئەم قوتابیه دل نه به زو سه ره برزانه چوون بوون چیان کرد.

دووه م: "سومه ییه ی کچی خه بیات" ی خوڤاگر و دایکی "عه ممار" ی دل پر له باوه ر (خوا لئی رازی بیت):

قوره یشیه کان دوی ئه وه که ده یانبینی وا روژ له دوی روژ خه لک باوه ش بو ئەم ئیسلامه ده که نه وه و باوه ری پی ده هینن، هه لسان به ئازارو ئەشکه نه جه دانی برواداران، یه ک له و دایکانه ی که بو ئیسلام هاته پیش و ئاماده بوو که گیانی خوئی بو به خت بکات و به رگری لی بکات، "سومه ییه ی دایکی عه ممار" بوو (خوا لئی رازی بیت).

"سومه ییه ی دلپاک که وته به ر شالوی درنده ی قوره یشیه دلره قه کان و ده ستیان کرد به ئازاردانی؟! "سومه ییه ی یه کیک بوو له و حه وتکه سه ی که هه ر زوو باوه ریان به پیغه مبه ر "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" هینا، قوره یشیه کان له مال هینایانه ده رو له روژیکه زور گه رمدا خوئی و "یاسر" ی خواناسی میردی و کوره شیرینه که یان "عه ممار" (خوا له هه مووان رازی بیت) له سه ر خاکی گه رمی بیابان راخت و به به ردو به قامچی بیویژدانی بیباوه ران هه موو له شیان ئەنجن ئەنجن کردن و ئەشکه نه جه یان دان. له م سات و وه خته شدا، پیغه مبه ری نازدار "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" به لایندا ره ت ئەبوو و ده یفه رموو: «صَبْرًا يَا آلَ يَاسِرٍ، فَإِنَّ مَوْعِدَكُمْ الْجَنَّةُ»^(۱) واته: ئارامتان هه بیت ئە ی خاوو خیزانی یاسر، به لئینی (به یه ککه یشته وه تان) به هه شته. "عه ممار" ی

(۱) المستدرک على الصحيحين عن ابن إسحاق (رضي الله عنه)

خواناسی کوپی زور خوی نه گرت و به زوره ملی وایان پیگرد که ناوی خواکانیان به چاک ببات! پاشان نه ویان نازاد کرد، دایکی شیرینی "عه ممار" یش ئارامی گرت له ژیر نه شکه نجهی بیباوه پان، نه یانتوانی تۆزقائیکیش له باوه په کهی نه و کهم بکه نه وه، نه م هه لویستهی نه و هیندهی تر که لله په قانی قوره یشی تووره تر کرد، بویه هه ر له وی "نه بووجه هل" ی دلپه ق گیانی دلپه له باوه پی به نیزه ی رق و کینه هه لدری؟! هه ر بویه "سومه ییه" ی خواناس و خورپاگر مه دالیای (یه کهم شه هید) له ئیسلامی پی به خشر..

نه و کاته یش که و له شه پی به در "نه بووجه هل" یان به دۆزه خ شادکرد، پیغه مبه ری خوا "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" به "عه ممار" ی فه رموو: خوا بکوژی دایکتی کوشته وه!^(۱)

سییه م: "زه نیره"، که نیزه ی "عومه ری کوپی خه تتاب" (خوا لییان رازی بیته) ده چیته گه ر کاروانی شه هیدانه وه:

"زه نیره" ی دلپه له باوه نه و کاته ی که دلی به نووری ئیسلام گه شایه وه، ئاماده ی هه موو خه موناسوړیک بوو که هه لیگریت، به س بو نه وه ی خوینی نه ویش بیته مایه ی گه شه کردنی نه م ئیسلامه پیروزه، بویه کوفر نه ی توانی چوک به ویش دا بدنه ..

"زه نیره" یان گرت و شیشی پۆلایینیان له وپه ری پله ی گه رمیدا سوور ده کرده وه و له شی گۆشبوویان به ئیسلام پی داخ ده کرد!! له ژیر ئازارو نه شکه نجه ی قوره یشیه بیبه زه ییه کان، هه نده یان ئازارو نه شکه نجه دا تا هه ر دوو چاوی له ده ستدان و کوپربوون! بیباوه په کان نه مه یان به هه ل نه زانی و پییان گوت: "نه مه خواکانی ئیمه، (لات و عوززا) چاوه کانی کوپر کردیت نه ویش به نه سپایی ده یگوت: به و خوایه وانیه، (لات و عوززا) چی نه زانن که کین نه یانپه رستی، به لام نه مه کاری ئاسمانه، خوی گه وره ده سه لاتداره به وه ی که بتوانی چاوه کانم رۆشن بکاته وه و چاکیان بکاته وه، بویه ده لین خوی گه وره له و سات و ده مه دا چاوه کانی چاک کردنه وه.. له و سه ریشه وه قوره یشیه کان ده یانگوت نه مه سیحری موحه ممه ده! تا له دوایییا "نه بوو به کری سه ددیق" زه نیره ی کرپیه وه له پاشان نازادی کرد.

(۱) سیره ابن هشام

چوارەم: حەججەك بە ھىچ شىۋەيەك دەروەست نايە؟!

رۆژىك ئافرەتتىكىيان ھىنايە لاي "حەججەك كورپى يوسىقى سەقەنى" و "حەججەك" ىش قسەى لە گەلدا دەكرد، كەچى ئەو ھەر سەيرىشى نەدەكرد؟! دارو دەستەى "حەججەك" بە ئافرەتەكەيان گوت: پىشەواى بپواداران قسەت لە گەلدا دەكات و تۆش سەيرى ناكەيت؟! ئەو ىش پىي گوتن: من شەرم دەكەم سەيرى دەموچاويك بكم كە خوا سەيرى نەكات!! ئافرەتتىكى تريان ھىنايە لاي، "حەججەك" پىي گوت: بەو خوايە دەبى وات لى بكم كەو كە درويئە بتدروومەو!! ئەو ىش پىي گوت: (زۆر سەيرە) خوا دەچىنى تۆش ئەيدووريتەو؟! كوا دەسەلاتى بەندەكان لە بەردەم دەسەلاتى خوادا؟!

پىنچەم: "خەنسا" ى دايك ئامۇزگارى كورەكانى دەكات:

"خەنسا" ى خواناس و بپوادار؛ ئامۇزگارى چوار كورپە جەرگسۆزەكەى دەكات، كە كورپى بوون، جەرگى بوون، جگەرسۆز و گلئىنە چاوى بوون، ئەپۆيشتن بۆ شەپرى قادسىيە، ئامۇزگارى دەكردن و پىي دەگوتن: ئەى كورپە شىرىنەكانم، ئىو بە خوشى خۆتان مسولمان بوون، بە ويستى خۆتان كۆچتان كرد، بەو خوايەى كە جگەلەو ھىچ خوايەكى تر نىيە، ئىو لە يەك پىاودا دروست بوون، ھەرەك كورپى يەك ئافرەتيشن، ناوو ناو بانگىم بۆ دانەناون، خىل و حەشیرەتم نەگۆرپون، بزاندن كەوا رۆژى دوايى چاكترە لەم دونيا كاتىيە، ئارامتان ھەبىت و ئارامىش بدەن بەيەكدا، لە سەنگەرا بن و لە خوا بترسن، تاكو خواى گەورە بە رەحمى خۆى سەرتان بىخى، ئەگەر شەپىكتان بىنى ئەژنۆى تيا دەشكىت، گپوتىنى شەپ بپواتان پۆلاتر بكات، شمشىرى چاك بوەشىنن، پىشتى دوژمن بشكىنن..!

بەلى ئەم كەلەپىاوانە بوون بە جىگەى گومانى چاكي دايكىيان، لە نىو بەرق و برىقى شمشىرەكان و تىكچپژانى لەشكرى ئىسلامى و لە شكرى كوفر، پاسپاردەى دايكىيان بەجى ھىناو ھەموو تىكرا پىكران و شەھىدبوون. كاتى كە ھەوالىيان بۆ دايكى ھىنا، كە چوار جگەرگۆشەكەى لە مەيداندا پىكران و شەھىد بوونە، تۆزقالى بەسەر خۆيدا نەھىناو فەرمووى: "سوپاس بۆ ئەو خوايەى كە شەرەفى كوژرانى كورپەكانى پى بەخشىم! لە خوا دەخووزم كە لەژىر پەحمەتى خۆيدا كۆمان بكاتەو" ئەمە مەوداى خۆپاگرى و لە خۆبور دەيى بوو. كە خواى گەورە داى بە دايكانى بپوادار و خواناسى ەك "خەنسا" !

شه شهه: "سه فييه" هيرش نه باو ناوه ستی!

"سه فييه ی کچی عه لدولمه ته لیب" و ئاموژنی پیغه مبهه "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" و دایکی "زوبیری کوری عه ووام" و خوشکی "حه مزه ی کوری عه بدولمه ته لیب" (خوا له هه مووان رازی بیئت)، له شه ری (ئوحد) خوی و چه ند ئافره تی تر ده رچوون بو تیمارکردنی موجهیده زامداره کان، کاتی که مسولمانان خه ریکبوو شکست بهینن، دوی ئه وه ی فه رمانی پیغه مبه ریان شکاند، زوریه ی زوری مسولمانان ده وره ی پیغه مبه ریان "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" چول کرد!! کومه لیککی که م نه بیئت که له ده وری مانه وه! "سه فييه" که ئه مه ی بینی له ولاره راهات و نیره هه کی له ده ست بوو هه لسا به لیدانی ئه وانه ی که رایان ده کرد و ده یگوت: "شکستتان به پیغه مبهه هینا؟!!" کاتی که پیغه مبهه "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" "سه فييه" ی به مجوره بینی، بانگی "زوبیر" ی کردو فه رموی بچو دایکت بگیروه، چونکه ئه و نازانیت که براکه ی (حه مزه) شه هید بووه! ئه ویش چوو پیی گوت: دایکی شیرینم، پیغه مبهه "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" فه رمانت پیده کات که بگه ریته وه.. ئه ویش گوتی: بوچی؟ من پیم گه یشتووه که براکه میان (واته: حه مزه) له پاش کوشتنی جه رگیان هه لدریوه، به راستی ئه مه بو خوا شتیکی زور که مه به خشیومانه! به خوا خوا به مجوره لیمان رازی نابیئت! نه خیر: من هیوای شه هیدی ئه خوازم و ئارامیش ده گرم (إن شاء الله)!!

"زوبیر" گه رایه وه لای پیغه مبهه هه لویسته که ی دایکی پیی راکه یاند، ئه ویش فه رموی: ده که وابوو لییگه ری، کاتی "سه فييه" هاته سهر ته رمه که ی "حه مزه"، سه یریکی کردو دوعای بو کرد و پاشان گه راندیانه وه و داوای لی خوشبوونیان بو کرد، ئینجا پیغه مبهه "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" فه رمانیدا که "حه مزه" بنیژن..

هه روه ها پیغه مبهه "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" له شه ری (خه ندهق)، ئافره ته کانی له شوینیکی قاییم له مه دینه جه یشتبوو، جووله که کان ئه مه یان به هه ل زانی، بویه یه که له جووله که کان له قه لای ئافره ته کان نزیک بووه وه، کاتی که وا "سه فييه" به مه ی زانی، ئه لیت: منیش لیی نزیک بوومه وه شمشیریکم له گه رده نیدا و سه ریم له لاشه ی جیا کرده وه، پاشان سه ره که یم هینا و فریم دایه ناو جووله که کانه وه..!

حهوتهم: به لایهك له دواى تۆ هيچ شتى نيهه (كل مصيبة بعدك جلل..!)

كاتى كه وا پيغه مبهه "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" و هاوه لانی له شه پرى (ئوحد) گه پانه وه، خه لكى مه دینه تىكرا پزانه شار بۆ پرسىيار كردن له گيانى پيغه مبهه "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ"، له نيوان حه شاماتى خه لكه كه دا ئافره تىك هه بوو كه له تيره ي (بهنى دینار) بوو، له كاتى كدا كه باوك و ميرو براكه ي و كورپه كه ي له شه په دا شه هيد ببوون، كاتى كه پييان گوت: كه سو كارت شه هيد بوونه، فه رموى: كوا پيغه مبهه "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ"؟ (هه موو ئه وانى له بير كردو پرسىيارى گيانى پيغه مبهه "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" ده كرد) ئه وانيش پييان گوت: ئه و گيانى سه لامه ته، باوه پرى نه كرد و گوتى: ده مه وئى خوم ببينم! كاتى كه بينى زيندوووه، گوتى: دايك و باوكم به قوربانن بن ئه ي پيغه مبهه ي خوا هه موو به لایهك له دواى زيندوو بوون و له شساغى تۆ به به لا حسيب نيهه).

هه شته م: "نوسه يبه ي كچى كه عب" وهك پياو شه پ ئه كا!!

"نوسه يبه ي كچى كه عب" (خوا لى پازى بيت) له شه پرى (ئوحد) له گه ل هاوه لان ده رچوو بۆ گيپانى ئاوو تيمار كردنى زامداره كان، كاتى كه بينى شه پ گه رمه و خه ريكه مسولمانان شكست ده هينن، خوى پى نه گيراو خوى كوتايه ناو گه رمه ي شه پ وهك پلنگ هيرشى ئه برد و وهك شير ده ينه پاند، به هه موو هيزى خويه وه شمشيرى ئه وه شانده مى مله پوران و كه لىنى ئه خسته ريزى بيياوه پان، بيياوه په كان هه رچييه كيان له گه لدا ده كرد ده روه ستى نه ده هاتن و له بهر ده ستيا پايانده كرد! بويه هه رچييه كيان ده كرد تا بگه ن به پيغه مبهه "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" به لام له ده ست نه عه ره ته ي پلنگ ئاساى "نوسه يبه" گريان خوار دبوو و بيهووده بوون تا بگه ن به مه به ست!! "نوسه يبه" به هه موو شيوه شه پرى ده كرد، تاوى نيزه ي هه لئه دا، تاوى تيرى ئه هاويشت، تاوىك شميشرى له ملان ئه سواند و مى كافرانى ئه په پاند.. ئه مه له كاتى كدا بوو كه ده روه پرى پيغه مبهه "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" ته نها ("ئه بووبه كر" و "عومه ر" و "سه عد" و "عه بباس" و كورپه كه ي و ميرو ده كه ي بوون)! ئه و به ده ورى خوى هه ولى ئه دا كه مه ترسييه كان له پيغه مبهه "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" دوور بخاته وه.. بويه پيغه مبهه "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" ده يفه رموو: "سه يرى لاي پاستم ده كرد" نوسه يبه "بوو، سه يرى لاي چه م ده كرد" نوسه يبه "بوو، سه يرى دواى خوم ده كرد" نوسه يبه "بوو، سه يرى پيشه وه م ده كرد هه ر

"نوسه ییبه" بوو که شه پری ده کرد؟! "عه مماره" ی کورپی ده لیت: من له و شه په دا قولیکم به ریکه وت و زامدار بوو، زور به توندی به رم که وتبوو، ماوه یه کی به سه رداچوو له شه په که دا خوینه که هر نه ده وه ستایه وه، ده لی: پیغه مبه ر "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" پیی فهرمووم: بچو با دایکت بوت ببه ستیته وه، ده لی چومه لای دایکم، ئه ویش به په له درمانی برینه که ی کرد و پاشان به ستیه وه، ئینجا پیی گوتم: "جا هه لسه زوکه بچوو شه ر"، پیغه مبه ریش "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" پیی ده فهرموو: کی وه ک توی پیی ده کریت ئه ی "دایکی عه مماره"، ئه ویش ده یگوت: ئه ی پیغه مبه ری خوا "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" ئاده ی پیم نیشان بده که کامه که سه وا به مجوره له کورپه که می کردوو؟ ده لی پیغه مبه ریش "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" کابرا که ی نیشاندا و فهرمووی: ئا ئه وه تا ئه مه هه وه!! "نوسه ییبه" ده لی: هر که پیغه مبه ر "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" ئاماژه ی بو دام یه کسه ر پوبه پووی کابرا بوومه وه شمشیریکم له قاچی وه شاندا په پاندم!! ئه لی: چاوم لیبوو که پیغه مبه ر "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" پیده که نی تا بینیم ددانه کانی به دیار که وتن..!

ده گپرنه وه که وا "نوسه ییبه" له م شه په دا له سینزه لاهه بریندار کرا!! یه که له و برینانه ی شمشیریک بوو بهر ملی که وتبوو و برینداری کردبوو، سه ره پای هه موو ئه و برینانه ییش دیسان هه ر وه ک پلنگ هیرش ی ده بردو نه ئه وه ستا!!

نویهم: سه ربازی ون؛ بیباوه رانی شپزه کردبوو!!

ده گپرنه وه له شه ریکدا به سه رکردایه تی "خالیدی کورپی وه لید" (خوا لیی رازی بیت)، "زوراره ی کورپی ئه زهر" (خوا لیی رازی بیت) به دیلی یه خسیر ده کریت! کاتی که وا "خالید" ئه مه ده بیستیت، سووپا که ی خوی کوده کاته وه بو هیرش برندنه سه ر بیباوه ره کان بو پرگار کردنی "زوراره"، له ریگابوون بینیان که سواریک ده مامکی خوی داوه و زور تیژ راده کات و پیش سوپا که ده گریته وه، کاتی "خالید" ئه م سواریچا که ی بینی، گوئی: 'خوزگه ده مزانی که ئه م سواره کییه؟!..' "خالید" و هاوه لانی زوریانکرد تا کوو بزنان که ئه م سواریچا که کییه! "خالید" شوینی که وت و خه لکیش به دوایه وه بوون، کاتی که گه یشتنه له شکری پومه کان، له شکری ئیسلام و کوفرو بیباوه ران که وتنه ده سته ویه خه بوون و توندی و ده به ریه کراچوون.. له و گهرمه ی شه په دا سواریچا که پلنگ ئاسا که هه مدیس به ماسکه که وه به دیار که وته وه، وه ک شیر چه کی له خو دابووو

خۆی ده کوتایه ناو جه رگه ی شه پوهلی ده کوتایه سهر بیباوه په کانه وه! گیانی خۆی ده خسته مه ترسییه وه، که چی ئه وه هر باکی نه بوو، کافرکی زۆری له خویندا گه وزاند، هه لیده کوتایه سه ره مووان و له هه موو لایه که وه به دیار ده کهوت و شه پی ده کرد، مسولمانان به ش به حالی خۆیان که وتبوونه سه رنج و تیپامان له م پاله وانه نه ناسراوه وه!! که چۆن وه ک بروسکی گپدار تیشک ده هاوی و جه رگی کوفری پی ده هاپی.. "خالید" زۆر پییه وه سه رسامبوو، تا گه یشته لای "رافعی کورپی عومه یره" پیی گوت: ئه ی "خالید" ئه م فارسه کی بو که له به رده م تۆدا شه پی ده کرد؟ به راستی خۆی زۆر ماندوو ده کرد و زۆر ئازایانه شه پی ده کرد! "خالید" یش گوتی: به و خواجه منیش زۆر پیی سه رسامم، من زۆر هه ولما تا کو بزانه کییه! وه لی هه ر نه مزانی! له م قسانه دابوون دیسان په یابووه که وه ک ئه ستیره ی کونکه ر خۆی ده کوتایه وه ناو گه رمه ی شه رو هیندیکی تری له بیباوه پان که لوکۆم ده کرد! هه ر یه کی که له بیباوه پان ئه ویان ببینیایه یه کسه ر خۆیان لی لا ده داو له به ری پایده کرد! تا کاتی هاته وه ناو ریزی سوپای مسولمانه کانه وه، ئه وانیش ده وره یان لی داو داویان لی کرد که خۆی ئاشکرا بکات و ده مامکه که له ده م و چاوی خۆی دامالیت، به لام ئه و په تی ده کرده وه، ئه م جاره "خالید" که وا سه رکرده ی مسولمانه کانه داوی لی ده کات که خۆی ئاشکرا بکات، که چی هه ر بی هووده بوو، به لام سوارچاکه که کاتی بینی که "خالید" هه ر سووره له سه ر خۆئاشکرا کردنی، فه رمووی: ئه ی "خالید"، پییشه وای مسولمانان! من ناتوانم ده مامکی خۆم لابه رم چونکه شه رمت لیده که م، چونکه تۆ پییشه وایه کی به ریزیت، ئاخه ر من ئافره تم، ناتوانم پرووی خۆم هه ر بمالم، بۆیه ش وام کرد تا کو جه رگی بیباوه پان بسووتینم، من جه رگ سووتاوم، تامه زرۆی شه پی خویناوم! خالید پیی گوت: تۆ کییت؟ ئه ویش گوتی: من "خه وله ی کچی ئه زوه" م، من لای ئافره تانی تیره که ی خۆم بووم، تا یه کی که هات گوتی براهه ت به دیل گیراوه، منیش خۆم پی نه گیراوه سواری ئه سپه که م بووم و ئه وه م کرد که بینیت! کاتی "خالید" ئه مه ی بیست و پرووی کرده له شکره که ی و پیی گوتن: ئه م سواره بو هه موو شوینیک له گه ل خۆتان به رن، ئه م جاره خۆیان کوتایه شه رو "خه وله" ش له گه لیان، تا له شکر ی پۆمیان شپه رزه کرد، هه ر شوینیکیان ده گرت، براهه ی لی نه بوو، ئه وانیش شه په که یان به رده وام پیدا تا کو له کۆتاییا براهه ی ئه ویان پزگار کرد و ئه ویش براهه ی له گه ل خۆی هینایه وه...!!

دهیهم: ئافرهتانی مه‌دینه دهرگا له میرده‌کانیان ناکه‌نه‌وه!

دوای ئه‌وه كه‌وا "خالیدی كورپی وه‌لید" (خوا لیبی رازی بیئت) له شه‌پری (موئته) پاشه‌كش‌ه‌ی به‌جه‌نگاوه‌ران كردو گه‌پایه‌وه‌ شاری مه‌دینه، له‌ قه‌راخ شار پروبه‌پرووی خه‌لكی مه‌دینه ده‌بیته‌وه، خه‌لكه‌كه‌ بانگی لی ده‌كردن، ده‌یانگوت (يَا فُرَّارُ، فَرَرْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) واته: ئه‌ی پاكردووه‌كان، له‌ پیناو خوا پاتانكرد؟! خۆلیان به‌ ده‌موچاودا ده‌په‌ژاندن!! پیغه‌مبه‌ریش "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" ده‌یفه‌رموو: «لَيْسُوا بِالْفُرَّارِ، وَلَكِنَّهُمْ الْكِرَّارُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ»^(۱) واته: راپاننه‌كردووه، به‌لكوو ده‌گه‌پینه‌وه به‌ویستی خوا له‌گه‌ل ئه‌وه‌ی كه‌ پیغه‌مبه‌ر "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" وای ده‌فه‌رموو، به‌لام خه‌لكی مه‌دینه هه‌ر به‌ چاری كه‌م سه‌یری سوپاكه‌یان ده‌كرد.. هه‌تا ئیوا هه‌بوو له‌ ئافره‌تان دهرگایان له‌ میرده‌کانیان نه‌ده‌كردووه، پینانی ده‌گوتن: چونكه‌ ئیوه له‌گه‌ل ئه‌و كه‌سانه‌ بوون كه‌ راپانكردووه‌ ژيانی دونیایان خۆشتر ویستوو له‌ شه‌هید بوون له‌ پیگای خوادا..؟!!

یانزه‌یهم: به‌وپه‌ری ئارامی و لیزانینه‌وه:

"ئه‌نه‌سی كورپی مالیک" (خوای لی رازی بیئت) ده‌لی: كورپکی "ئه‌بووته‌لحه" نه‌خۆش بوو، "ئه‌بووته‌لحه" دهرچوو له‌مال و كورپه‌كه‌ی مرد، كاتی "ئه‌بووته‌لحه" گه‌پایه‌وه‌ گوتی: كورپه‌كه‌م چۆنه‌؟ "ئوم سوله‌یم" گوتی: له‌جاران ئارامتره، نانی ئیواره‌ی بۆدانا و نانی خوارد، پاشان نزیکي "ئوم سوله‌یم" كه‌وت. كاتی لیبوویه‌وه‌ ژنه‌كه‌ی گوتی: كورپه‌كه‌ت داپۆشه، (یانی به‌خاکی بسپیڤه‌) كاتی پۆژ بوویه‌وه‌ "ئه‌بووته‌لحه" هاته‌ خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوا "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" و هه‌واله‌كه‌ی پیدایا، پیغه‌مبه‌ر "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" فه‌رمووی: ئه‌مشه‌و تیكه‌لیتان كرد؟ گوتی: به‌لی، فه‌رمووی: (خوایه‌ فه‌ردارو پیروزی بکه‌ بۆیان) پاشتر خیزانه‌كه‌ی كورپکی بوو، "ئه‌بووته‌لحه" پینی گوتم: هه‌لی بگره‌ هه‌تا ئه‌یه‌ئینته‌ لای پیغه‌مبه‌ر "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" هینایه‌ لای پیغه‌مبه‌رو "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" چه‌ند ده‌نكه‌ خورمایه‌کی له‌گه‌ل نارد، پیغه‌مبه‌ر "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" هه‌لی گرت و فه‌رمووی: شتیکی له‌گه‌له‌؟ گوتیان: به‌لی چه‌ند ده‌نكه‌ خورمایه‌کی له‌گه‌له‌، پیغه‌مبه‌ری خوا "صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ" خورماكه‌ی

(۱) دلائل النبوة للبيهقي عن عروة (رضي الله عن ۹)

هه لگرت و له ده می خویدا جووی و پاشان له ده می خوئی دهریهینا و خستیه ده می منداله که وه، پاشان هیئای به ده م و مه لاشووی داو، ناوینا: "عه بدوللا!"

"عه بدوللائی کوپی ته لحه" که ئه و منداله تازه یه بوو که خوا به م هاوسه ره ئیمانداره ی به خشی، به جوئی هیچ پشتیوانیک منالیکئی وا جوان و ژیری تیا نه بوو؟! (۱)
"ئیینوعوهینه" (په حمه تی خوای لی بیت) ده لئیت یه که له پشتیوانه کان گوتی: "عه بدوللائی کوپی ته لحه" ش نه مرد تا خوای گوره ده (۱۰) کوپی پی به خشی تیگراییان ته وای قورئانیان له بهر بوو، تا خووشی له ریگه ی خوادا شه هید بوو!

دوانزه یه م: گورجوگولئی و خویراگری ئافره ت:

کاتی که وا "عه بدوللائی کوپی مه رج" وه فاتی کرد، خیزانه که ی نه یکرد به هاوارو شین و له خۆدان تا بیته دهر و دونیا له خوئی کۆبکاته وه، به لکوو ئه و خویراگری و ئاگاداری هیچکه س له هاوه له کانی "عه بدوللائی" نه کرده وه، له کاتی که هاوه له کانی له بهر دهرگای مائی "عه بدوللائی" ئاپوره یان به ستبوو، دوی ئه وه ئافره ته که ته رمی میرده که ی ده شوئی و پاشان کفنی ده کات ئینجا دیته دهر به هاوه له کانی ده لئیت: وهرن "عه بدوللائی" وه فاتی کردوو من هه موو شتیکیم ته واو کردوو، ئینجا هاوه له کانی دین ته رمه که ی ده به نه دهر به رو گورستان ده که ونه پئی!، پاشان ئافره ته که ده چیته ژووره وه و دهرگا که له دوی خوئی دا ئه خاته وه!!

ئافره ت و به ندایه تی

هه لبه ت ئافره تان ئه گه ره له رووی به ندایه تییه وه شتی که له پیاوان زیاتر نه بن، که متریش نین، بویه ئه گه ره سه رنجیک له ژیانی پرگه وه هری ئافره تانی سه رده می زیپینی ئیسلامیدا بده یین، دیسان شتی زور عه جایب و سه ر سوپه ینه ره له باره ی به ندایه تیانه وه ده بینین، له وانه:

(۱) "زه رکه شی" له کتیبی (الإجابة) دا ده لی: (کانت عائشة رضي الله عنها تصوم الدهر) واته: "عائیشه" به رۆژگار به رۆژوو ئه بوو! (یانی زوره به ی رۆژه کان به رۆژوو ده بوو) هه روه ها "عوروه"

(۱) البخاري / العقیقة / ۵۱۵۳

دهلئى: "عائيشه" هر شتيكى له پزقى خوا كه وتبايه دهست، يه كسهر ئه يكرد به خير^(۱) ههروه ها دهلئى: "موعاويه" سه درهه مى بو "عائيشه" نارد، ئه ویش به سهه هه ژارانى به خشيه وه و هيچى بوخوى نه هيشته وه، "بیره" دهلئى: تو به پوژوويت، ئايا هيچت بوخوت پاشه كه وت نه كرد تا له ته گوشتيكي بوخوت پى بکريت؟! ئه ویش فه رموى: گهر به بيرت هيئابامه وه ئه مکرد^(۲) "ئيينو ئه بووموله يکه" (په حمه تي خواى لى بيت) ده لئيت: "ئيينوعه بباس" هات و ئيزنى له "عائيشه" خواست كه بچيئته لاي، "عائيشه" ش فه رموى: من کارم به و نييه!! "عه بدولپرهمانى كورپى ئه بووبه كرى سه دديق" (خوا لييان پازى بيت) گوتى: ئاخري ئه ي "عائيشه"، "ئيينوعه بباس" يه كيكه له كورپه چاكه كانت، هاتووه تا سهردانيت بکات ئه ویش فه رموى: ئيزنى بدهن "ئيينوعه بباس" چووه ژوره وه گوتى: موژدهت لى بيت ئه ي دايكه گيان وه دهستی كرد به مه دح و سه ناکردنى! "عائيشه" ش فه رموى: ئه ي "ئيينوعه بباس" واز بينه له م پياهه لدانه، به و خوايه پيم خوش بوو كه شتى بوومايه وه بير كه س ناها تبا م...!!^(۳)

(۲) "زه نونى ميسرى" (په حمه تي خواى لى بيت)، دهلئى: پوژى چووم بو دهلئى (كه نعان)، كاتى كه به سهه بلندا ييه كدا هه لكشام، له دووره وه تارما ييه كم بينى كه بولاي من ده هات و ئه م ئايه ته ي ده خوئينده وه كه ده فه رمويت: ﴿وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِثْلَهُ مَعَهُ لَاقْتَدُوا بِهِ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَبَدَأ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ﴾ (الزمر: ۴۷). واته: ئه وانه ي كه سته مكارن ئه گهر خاوه نى هه ره موو زه وى بن، ئه وه نده ي تريشى له گه ل بيت، له پوژى قيامه تدا هه ره هه مووى ده كه نه قوربانى خويان و هه مووى ده به خشن له پيناوى پزگايى خوياندا كاتيك كه ده بينين سزاو نازارى دوزه خ زور سه خته، وه له لايه ن خواوه سزاو نازارو شه كه نجه ي وايان بو ئاماده كراوه كه هه رگيز به ته ماى نه بوون. ئه مه ي ئه فه رموو و ئه گريا، كاتى كه نزيك بوويه وه بينيم كه ئافره تيكه و جليكى خورى له به ره و گوژه يه كى له ده سته، گوتى: تو كييت؟ به بي

(۱) رواه البخاري

(۲) رواه الحاكم

(۳) رواه البخاري

ئەو ەى لىم بترسىت، منىش گوتم: پىوارم! ئەوئىش گوتى: ئەى فولانكەس جا كەس ەى ە گەل
 خوا پىوار بىت؟! ئەلى منىش بەم قسەى ەستمكرد بە گریان، پىى گوتم: ئەو بۆ ئەگرىت؟
 گوتم: بە راستى ەرمانىك ەات و بەسەر برىنەكەمدا سارىژى كرد، وا خەرىكە چاك بىتەو، ئەلى:
 ئەوئىش ەرمووى: ئەگەر راست ەكەىت ئەم گریانەت بۆچىىە؟ ئەلى: گوتم: خوا پەحمىت پى
 بكات، ئاىا راستگۇ ناگرىەت؟ ئەلى: ئەوئىش ەرمووى: نەخىر، ئەلى: پىمگوت: بۆ وائەلىت؟ ئەلى
 ەرمووى: چونكە گریان ئاسوودەى دلە، ئەلى منىش بىدەنگ بووم لە بەردەم ئەو قسەم نەما.

(۳) خوشكى "بىشرى حافى"، مافورى ئەچنى، پۆژىك ەاتە خزمەت "ئىمام ئەحمەد"، پىى
 گوت، ەىندى جار پاسەوانەكانى سولتان بەلامدا رەت دەبن و مەشخەلىك ئاگرىان پىىە، ئاىا
 درووستە لەوكاتەدا من لەژىر پووناكى مەشخەلەكانىان مافور بچنم؟! "ئىمام ئەحمەد" ىش
 ەرمووى: بۆتۆ لە مالى كىت؟ ئەوئىش گوتى مالى "بىشر"، "ئىمام ئەحمەد" ەرمووى: (من بىتكم
 ىخرج ورع الصادق لا تغزولو من مشاعلهم). واتە: لە مالى ئىووه وەرەعى راست ەلدەقولىت،
 نا! نەكەى لە ژىر پۆشناى ئەواندا مافور بچنىت!!

(۴) "ئىمامى غەزالى" (پەحمەتى خوى لى بىت) دەلى: ئافرەتانى سەلەف بە مىردەكانىان
 دەگوت: (إياك وكسب الحرام، فإننا نصبر على الجوع والضر، ولا نصبر على النار)^(۱) واتە: نەكەن كارو
 كاسبى ەپام بكەن، چون ئىمە ئەتوانىن ئارام لەسەر برسىتى بگرىن، وەلى ناتوانىن لە ئاگر
 خۆرابگرىن!

بەراستى لەم چەند قسە و باسەى سەرەو ەبۆمان ەردەكەوئىت، كە ئافرەتان چەندە لەژىر
 پۆشناى ئەم ئىسلامە پاكە ناسنامەى راستەقىنەىان ەردەكەوئىت، كە ئىسلام و مىژووهىكەى
 ەمىشە شانازى پىو ەردون و سەرى پىيان بەرز بووه.

بۆىە شاعىر راستى ەرمووه كە دەلىت:

فلو كان النساء كما ذكرنا لفضلت النساء على الرجال
 وما تأنيث لإسم الشمس عيب وما التذكير فخر للهِلال

(۱) إحياء علوم الدين

واته: ئەگەر ئافرهت وا بن که وتمان، ئەوا ئافرهتان زۆر باشتن له پیاوان.
کهوا بوو هیچ لهنگی نییه که نیوی خۆر به می هاتوو و نیوی مانگیش به نیڕ.

سبحانک اللهم و بحمدک واشهد ان لا اله الا انت واستغفرک واتوب الیک